

Stanislava Jílková

Resumé

Substituce Horního soudu Jílové 1791-1845 (1852)

Původcem fondu „Substituce horního soudu Jílové 1791-1845 (1852)“, uloženého v Národním archivu v Praze, je stejnojmenná instituce, která vznikla jako pomocný orgán císařsko-královského Obvodního horního soudu v Příbrami na základě patentu císaře Josefa II. z 10. července 1783. Fond tvoří 1,8 běžných metrů archiválií a sestává ze 3 úředních knih (propůjček) z let 1812-1845, 5 registraturních pomůcek (podacích protokolů) z let 1791-1845, 1 kartonu spisů z let 1793-1852, 80 účetních knih z let 1823-1845 a 6 kartonů účetních spisů z let 1821-1845.

Vlastní soudní pravomoc zeměpanské Substituce horního soudu Jílové se v oblasti sporné soudní agendy soustředila pouze na přijímání stížností v případě nebezpečí z prodlení a na přípravu vlastního soudního procesu, pokud na ni byla tato pravomoc obvodním soudem delegována. Ústní stížnosti přijímali dva přísedící nebo substituti horního soudu, popř. aktuár; písemné stížnosti zapisoval kancelista nebo substituční písař do podacího protokolu. V oblasti nesporné soudní agendy vyřizovala Substituce zejména žádosti o kutací licence, propůjčky dolových polí a vedení horních knih.

K vyřizování jednotlivých záležitostí byli jmenováni referenti z řad soudních přísedících, kteří zaznamenávali jejich obsah spolu s návrhy řešení do tzv. referentských knih. Tyto návrhy se projednávaly na řádných zasedání Substituce, která se konala v sídle příbramského obvodního soudu za předsednictví horního soudce (v případě jeho nepřítomnosti prvního přísedícího) jednou týdně vždy ve středu, od 8 do 12, maximálně do 13 hodin. Záznamy o jednání vedl přísedící nebo substitut. Expedice rozsudků vyhotovoval buď aktuár nebo písař Substituce; koncept expedice se ukládal do registry a doručováním čistopisů jednotlivým stranám byl pověřen soudní sluha.

Substituce horního soudu Jílové byla zrušena patentem císaře Františka Josefa I. ze 7. března 1850 a její agenda, týkající se důlních propůjček a horněpolicijního dozoru, přešla na nově zřízené prozatímní Baňské hejtmánství v Příbrami.

Zusammenfassung

Die Substitution des Bergrichts Eule 1791–1845 (1852)

Zum Urheber des Bestandes „Substituce horního soudu Jílové 1791-1845 (1852)“ [Die Substitution des Bergrichts Eule 1791–1845 (1852)], aufbewahrt im Nationalarchiv in Prag, wird die gleichnamige Institution, die auf Grund des Patentes Kaisers Josef II. aus dem 10. Juli 1783 als ein Hilfsorgan des kaiserlich-königlichen Sprengelbergrichts Příbram entstanden ist. Der Bestand beinhaltet 1,8 lfm Archivalien und besteht aus 3 Amtsbüchern (Verleihungen) aus den Jahren 1812–1845, 5 Registraturhilfsmitteln (Einreichungsprotokollen) aus den

Jahren 1791–1845, einer Karton Aktenstücke aus den Jahren 1793–1852, 80 Rechnungsbüchern aus den Jahren 1823–1845 und 6 Kartonen Rechnungsakten.

Die eigene Gerichtskompetenz der landesherrlichen Substitution des Berggerichts Eule konzentrierte sich im Bereich der strittigen Gerichtsagenda nur auf die Annahme der Rekurse im Falle der Verzugsgefahr und auf die Vorbereitung des eigenen Gerichtsprozesses, insofern ihr diese Kompetenz vom Sprengelgericht übertragen wurde. Die mündlichen Rekurse nahmen zwei Gerichtsbeisitzer oder Substituten des Berggerichts, bzw. Aktuar, an; die schriftlichen Rekurse registrierte ein Kanzlist oder Substitutionsschreiber im Einreichungsprotokoll. Im Bereich der außerstrittigen Gerichtsagenda erledigte die Substitution vor allem die Schürfbewilligungsgesuche, die Verleihungen der Grubenfelder und die Führung der Bergbücher.

Zur Erledigung der einzelnen Angelegenheiten wurden die Referenten aus der Reihe der Gerichtsbeisitzer bestellt, die deren Inhalt zusammen mit den Vorschlägen auf Lösung in die sog. Referentenbücher eintrugen. Diese Vorschläge wurden auf den ordentlichen Tagungen der Substitution behandelt, die im Sitz des Sprengelgerichts in Příbram unter dem Vorsitz des Bergrichters (im Fall seiner Abwesenheit unter dem Vorsitz des ersten Beisitzers) einmal in der Woche, immer am Mittwoch von 8 bis 12, max. bis 13 Uhr stattfanden. Die Aufzeichnungen über Behandlungen fertigte ein Beisitzer oder Substitut aus. Die Expedition der Urteile erledigte entweder Aktuar oder Schreiber der Substitution; das Konzept der Expedition wurde in die Registratur aufbewahrt und mit der Zustellung der Reinschriften an die einzelnen Parteien wurde der Gerichtsdiener beauftragt.

Die Substitution des Berggerichts Eule wurde durch Patent des Kaisers Franz Josef I. aus dem 7. März 1850 erlöscht und ihre Agenda, betreffend die Bergverleihungen und die polizeiliche Bergaufsicht, wurde auf neu errichtete vorläufige Berghauptmannschaft in Příbram übertragen.

Annotation

The Substitution Mining-Court of Jilové, 1791-1845 (1852)

This study provides an in-depth reconstruction of the inception, jurisdiction, and activities of the Substitution Mining-Court of Jilové near Prague in the period 1791-1845. It also examines the way in which the office of the Mining-Court functioned and analyses its records.